

SCHOOLONDERSTEUNINGSPROFIEL

HERMAN BROERENSCHOOL SO

05-12-2013

De profielen dienen, enerzijds per school en anderzijds gebundeld tot een overzichtelijk geheel, de dialoog binnen de samenwerkingsverbanden in de regio's in voorbereiding op het ondersteuningsplan.

Het profiel legt in deze fase de focus op het beschrijven van de gespecialiseerde dieptezorg die in de huidige situatie door de scholen voor (V)SO geboden wordt. Voor wat betreft de beschrijving van basis- en breedtezorg, en de (kwaliteit)afspraken daarbinnen, wordt in een volgende fase aangesloten bij de specifieke afspraken per samenwerkingsverband. Het is geen statisch document, maar zal zijn dynamiek en doorontwikkeling kennen binnen het toekomstige passend onderwijs.

SCHOOLONDERSTEUNINGSPROFIEL

SO   VSO   AB

School: Herman Broerenschool

Adres: Keulsebaan 508

Postcode: 6045 GL

Woonplaats: Roermond

Brinnr.: 26132 – 00KX (bestuurs- en schoolnummer)

Identiteit: bijzonder neutraal

Tel.: 0475 321980

Email: info@hermanbroeren.nl

Site: www.hermanbroeren.nl

Maakt deel uit van SWV(-en): 31-02 / 31-03 / 31-01 /   /   / (nummers)

Dit document is vastgesteld door het bestuur, na advies (G)MR.

Datum: 20 - 01 - 2014

Handtekening:

Naam, functie: J. van Tuldén, voorz.

ALGEMEEN

De school is onderdeel van bestuur Stichting Herman Broeren.

De school heeft een formele (op overeenkomsten gebaseerde) samenwerkingsrelatie met:

niet van toepassing

Basisschool 't Mozaiek, Surinamestraat 2, Roermond. Op deze locatie is momenteel groep 3 SO gehuisvest.

Lokaties andere activiteiten (leerwerkbedrijf, etc. => soort activiteit en adres opnemen):

BESCHRIJVING VAN DE DOELGROEP

De doelgroep(en) zijn leerlingen met specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoeften in de school- en (vaak ook de) thuissituatie:

Alle leerlingen hebben een indicatie voor cluster 3 ZML. Niet alle leerlingen met een cluster 3 ZML indicatie hebben dezelfde mogelijkheden en ondersteuningsbehoefte. Wij onderscheiden de volgende groepen:

- Hoog ZML niveau: lichte verstandelijke beperking (IQ 51-70)
- Midden ZML niveau: matige tot lichte verstandelijke beperking (IQ 35-50)
- Laag ZML niveau: ernstige tot matige verstandelijke beperking (IQ <35)
- MG leerlingen: leerlingen met een meervoudige beperking (verstandelijke plus lichamelijke beperking óf een zeer beperkt gedragsrepertoire)

Sommige leerlingen hebben bijkomende problematiek(en), bijvoorbeeld:

- ASS en verstandelijke beperking
- SI: sensorische informatie problemen
- Kinderen met spraak/taal problemen.
- Spelontwikkelingsproblemen
- Gedragsproblemen.

Instream:

De meeste leerlingen zijn **ingestroomd** vanuit:

☒ KDC	45	%
☒ MKD	10	%
☒ SBO	13	%
☒ regulier PO	10	%
☐ PRO		%
☐ LWOO / OPDC		%
☐ regulier VO		%
☒ ZMOK SO	10	%
☒ LZ cluster 2/4	4	%
☒ verhuizing ZML	8	%

Procentueel deel is het gemiddelde van de afgelopen 3 jaar

Toelating:

Tot 1-8-2014 is toelating mogelijk met een indicatie* op grond van de landelijke indicatiecriteria. Na de **aanmelding** bij de school start de interne procedure bij de Commissie van Begeleiding (CvB) van de school.

Deze commissie bestaat uit:

psycholoog/orthopedagoog maatschappelijk deskundige directielid
 jeugdarts revalidatiearts IBer   .

In principe zijn tot 1-8-2014 alle leerlingen met een indicatie voor de schoolsoort (cl 3) of het cluster (cl 4) plaatsbaar.

Vanaf 1-8-2014 is plaatsing gebonden aan de toelaatbaarheidafspraken per SWV, met een overgangsregeling van 2 jaar voor zittende leerlingen.

*zie bijlage voor de huidige criteria

Grenzen aan toelaatbaarheid:

Aan welke leerlingen kan de school geen passend aanbod bieden:

- Leerlingen met ernstige medische problematiek die structureel professionele verpleegzorg behoeven.
- Leerlingen die niet structureel deel kunnen nemen aan klassikaal onderwijs, c.q. de hele dag 1 op 1 ondersteuning behoeven.
- Leerlingen met ernstige gedragsproblemen en/of die fysieke begrenzing behoeven om de veiligheid van zichzelf, de medeleerlingen en het personeel te waarborgen.

Terugplaatsing:

Criteria voor terugplaatsing van leerlingen naar het reguliere onderwijs:

Didactisch:

Als de leerachterstand van een leerling in vergelijking met leerlingen met dezelfde kalenderleeftijd niet ernstig is, is terugplaatsing didactisch gezien mogelijk. Het minimale didactisch niveau voor terugplaatsing in het reguliere PO is groep 3.

Pedagogisch:

Leerlingen die een didactisch niveau >groep 3 hebben, kunnen functioneren en instructie kunnen volgen en leren binnen het regulier onderwijs. Bovendien dient de leerling sociaal-emotioneel voldoende weerbaar te zijn.

Ondersteuningsbehoefte:

Een leerling kan teruggeplaatst worden als begeleiding vanuit de Ambulante Begeleiding voldoende is om te kunnen voldoen aan de ondersteuningsbehoefte van de leerling.

Anders:

De onderwijssetting is passend als het competentiegevoel van de leerling niet geschaad wordt; d.w.z. er recht gedaan wordt aan de sociaal emotionele begeleiding van de leerling, passend bij de sociaal emotionele ontwikkeling van de leerling.

Percentage terugplaatsing: 0 % (gemiddelde over laatste 3 jaar)

Uitstroom:

De meeste leerlingen verlaten de SO-afdeling rond hun 12e/13^e levensjaar.

En stromen ze uit naar:		<i>Gemiddeld % afgelopen 3 jaar</i>
☒ VSO zml/mg	90	%
☐ VSO		%
☐ VSO		%
☐ VMBO		%
☐ HAVO / VWO		%
☐ PRO		%
☐ LWOO / OPDC		%
☐ MBO		%
☐ HBO / WO		%
☐ Betaalde baan in vrij bedrijf		%
☐ Betaalde baan in sociale werkvoorziening		%
☐ Dagbesteding met arbeidsmatig karakter		%
☐ Dagbesteding met ervaringsgericht zorgkarakter		%
☐		%
☒ verhuizing	10	%
☐ onbekend		%

ONDERWIJS: AANBOD EN ORGANISATIE VOOR GEPLAATSTE LEERLINGEN

De (V)SO-school kenmerkt zich als doelgroepschool door een specifiek, specialistisch en verdiept aanbod, gericht op een kleine en af te bakenen doelgroep van leerlingen met vergelijkbare kindkenmerken en daaraan te koppelen specifieke behoeften in onderwijsondersteuning, zorg en vaak ook ondersteuning in de thuissituatie.

Enkele kenmerkende uitgangspunten en opvattingen bij de doelgroepenbenadering:

- De doelgroep heeft betrekkelijk uniforme onderwijs- en ondersteuningsbehoeften
- Leren in homogene groepen van leerlingen met betreffende onderwijsbehoeften heeft voorkeur
- De expertise die de doelgroep nodig heeft vraagt een omgeving van een specialistische voorziening.

De school biedt speciale ondersteuning aan leerlingen, die door hun beperking niet in staat zijn om deel te nemen aan het reguliere onderwijs.

Op hoofdlijnen een beschrijving.

Onderwijsconcept / Schoolconcept / Uitgangspunten:

Om iedere leerling in het onderwijs op de Herman Broerenschool maximaal tot zijn/haar recht te laten komen en goed in te kunnen spelen op de mogelijkheden van elk kind, is een driedeling in 'ontwikkelingsperspectief-stromen' tot stand gekomen. Deze indeling dient als richtlijn en houvast bij vormgeving van adaptief onderwijs, bij de interne routing van leerlingen (denk onder andere ook aan groepssamenstelling) en als hulpmiddel bij het ontwikkelen en verbeteren van de begeleiding en het onderwijs in de verschillende groepen.

De grote verscheidenheid aan beperkingen en stoornissen in het onderwijs aan zeer moeilijk lerende leerlingen en leerlingen met een meervoudige beperking maakt het noodzakelijk om het onderwijs zo te organiseren dat de leerling een gedifferentieerd leerstofaanbod geboden kan worden in een passende groepssetting. Kleine groepen (7-12 leerlingen met minimaal 2 begeleiders), specifieke methodes en didactische hulpmiddelen, én een zeer gestructureerde omgeving zijn daarbij een 'must'.

De Herman Broerenschool heeft om dit onderwijsdoel te realiseren het (V)SO leerstofaanbod opgesplitst in drie speciaalonderwijsstromen (Hoog- ZML, Midden- ZML en Laag- ZML niveau) met een specifieke leerroute en daarbij passend uitstroomperspectief.

Voor het merendeel van de leerlingen is het uitstroomperspectief VSO ZMLK/ VSO MG.

De school heeft een eigen ontwikkeld leerlingvolgsysteem, waarin aandacht is voor de zone van naaste ontwikkeling.

Samenstelling groepen:

De groepen zijn samengesteld op basis van:

- leeftijd
- sociaal/emotionele criteria
- didactische criteria
- overig: lichte, matige of ernstige verstandelijke beperking/bijkomende stoornis of beperking/mate van zelfredzaamheid en zorgzwaarte.

- specifieke doelgroep Structuurgroep SO
- specifieke doelgroep Onderwijzorggroep MG

Toelichting:

Naast 4 reguliere SO groepen, zijn er binnen de SO-afdeling van de school 2 specifieke groepen geformeerd:

In de structuurgroep SO (kleinere groep) zitten leerlingen die een individuele orthopedagogische ondersteunings- en begeleidingsbehoefte nodig hebben, gericht op de complexe bijkomende stoornis (autisme, aandacht, angst, grensoverschrijdend gedrag) van het kind.

De onderwijzorggroep MG is voor leerlingen die speciale zorg nodig hebben, met name op het gebied van redzaamheid, communicatie en verzorging.

Omgaan met verschillen en speciale onderwijs- en ontwikkelingsbehoeften:

- ontwikkelingsperspectief, uitstroomniveau' s en referentieniveau' s
- Voor alle leerlingen wordt een ontwikkelingsperspectief gemaakt.

- groepsplannen en individuele handelingsplannen
- De school werkt met groepsplannen.

één plan onderwijs en zorg

- leerroutes, leerstofsysteem en leerlijnen **

Binnen het SO zijn drie leerroutes: voor leerlingen met een lichte, matige of ernstige verstandelijke beperking. De speciaal voor zeer moeilijk lerende leerlingen ontwikkelde

leerlijnen vormen uitgangspunt voor ons onderwijs. Het grootste deel van de leerlingen stroomt uit naar het VSO.

Kerdoelen, vakgebieden en werkdoelen met daarbij de passende methodieken en toetsen worden steeds in samenhang in beeld gebracht in het LVS, zodat de leeropbrengsten in de volle breedte worden weergegeven en voortgezet. Dit schept transparantie over de onderwijsinhoud (per leerling, per groep, per afdeling) voor alle betrokkenen: leerlingen (indien mogelijk), ouders, leerkrachten, schoolomgeving / externe partners.

de relaties daarbinnen

Het (eigen) LVS van de school vormt de basis voor het toewerken naar het hoogste en beste passende toekomstperspectief / uitstroom profiel van de leerling.

** Door de CED groep zijn voor leerlingen met een IQ tot 35 en voor ZML-leerlingen leerlijnen ontwikkeld. Deze zijn ter informatie toegelicht in de bijlage.

Continuïteit onderwijszorg:

Zorgstructuur:

Werkwijze Ortho-Zorgteam Herman Broerenschool

Doel:

Wanneer een leerkracht vragen heeft met betrekking tot een leerling, kan hij of zij een hulpvraag indienen via de intern begeleider (IB-er), zij is de eerste contactpersoon.

Dit kan een vraag zijn over bijvoorbeeld de schoolse vaardigheden, communicatie, welbevinden, gedrag etc. De reden dat de leerkracht een hulpvraag indient, is altijd dat hij/zij

extra ondersteuning/begeleiding/advisering/coaching nodig heeft. De leerkracht vult een hulpvraagformulier in waarop hij/zij beschrijft:

- wat de huidige situatie is
- wat hij/zij graag veranderd zou willen zien
- wat hij/zij zelf al gedaan heeft om de situatie te veranderen.

In eerste instantie gaat de betrokken IB-er in overleg met de leerkracht om aanvullende informatie te krijgen. Soms kan de IB-er al direct met de hulpvraag aan de slag. Wanneer dit niet het geval is wordt de hulpvraag in het ortho-zorgteam besproken.

Procedure:

Het Zorgteam bespreekt hoe het beste een antwoord op de hulpvraag verkregen kan worden. Vanuit verschillende vakgebieden wordt naar de hulpvraag gekeken. Ook wordt afgesproken wie -samen met de leerkracht- aan de slag gaat met deze hulpvraag.

Ouders worden altijd op de hoogte gesteld als er vragen of zorgen zijn over hun kind.

Het ortho-zorgteam bestaat uit:

- directeur en voorzitter van het ortho-zorgteam
- IB-er SO (VSO)
- psycholoog
- maatschappelijk deskundige

Op vraag van/in overleg met de voorzitter sluiten ook overige medewerkers van de school aan bij dit overleg. Bijvoorbeeld: leerkrachten, ASS ondersteuner, logopediste(s) en (eventueel) externe hulpverleners.

Frequentie en tijdstip van deze overlegvorm: 1 x per maand.

Belangrijke documenten m.b.t. het volgen van leerlingen:

*LVS SO (het Leerlingvolgsysteem wordt twee maal per jaar door de leerkracht geëvalueerd en met de ouders besproken)

*HGD (het handelingsgerichte -integrale- diagnostisch startdocument wordt bij toelating en bij de overgang van SO naar VSO door de psychologe samengesteld)

*HGPD (dit document -formulier HandelingsGerichte Procesdiagnostiek- wordt evenals het LVS twee maal per jaar geëvalueerd en met de ouders besproken))

*OPP (het document OntwikkelingsPersPectief vervangt t.z.t het HGPD en het HGD; dit formulier wordt ingevuld bij de start - 8 jaar -10 jaar - en bij de overgang naar VSO).

Leerlingvolgsysteem en rapporten:

De vorderingen van de leerlingen worden bijgehouden in het (door de school zelf ontwikkelde) leerlingvolgsysteem.

Alle leerlingen ontvangen aan het eind van ieder schooljaar een rapport.

Specifieke aandachtsvelden bij leergebiedoverstijgende doelen / activiteiten:

Wij vinden het als school belangrijk dat we de groepsoverstijgende vakgebieden van onze leerlingen transparant kunnen blijven volgen. Hiervoor zetten we in de diverse leerlijnen specifieke toetsen/testen in:

- bij de leerlijn spelontwikkeling: toets/test Speldiagnostiek GORs
- bij de leerlijn zintuiglijke ontwikkeling: toets/test Sensory Profile
- bij de leerlijn sociale ontwikkeling: test ESSEON, SEV
- bij de leerlijn emotionele ontwikkeling: test ESSEON, SEV

Arbeidstoeleiding en Stage:

De SO-leerlingen lopen geen stage.

Onderwijstijd en behandel tijd:

Onderwijstijd is conform de wetgeving SO (=940 uur op jaarbasis); voor de leerlingen die geïndiceerd zijn voor schoollogopedie, vindt dit onder schooltijd plaats.

De schooltijden zijn van : 9.00-15.15 u. en woensdag van 9.00-12.30 u.

Na schooltijd is er voor de leerlingen van de school Verlengde Dag Opvang mogelijk.

De voor een aantal leerlingen noodzakelijke Fysio-./Ergo-./of Sensorische Integratie-therapie (extern aanbod) wordt zoveel mogelijk in de pauzes gegeven.

Randvoorwaarden, Thuissituatie, Wonen en Vrije tijd:

Schoolmaatschappelijk deskundige begeleidt de zorg en begeleiding die de ouders behoeven op persoonlijke maat. Huisbezoek bij nieuwe ouders naar behoefte van ouders en school. Deze maatschappelijk werkster kijkt, in samenspraak met de leerkracht, ook naar specifieke vragen van ouders óf school m.b.t. de thuissituatie, wonen en vrije tijdsinvulling.

Bijzonderheden / Aanvullingen:

Bij de invulling van de randvoorwaarden m.b.t. de thuissituatie, wonen en vrije tijdsbesteding van de leerlingen werken we intensief samen met een externe zorgverlener: nl. PSW-ML (Ped. Soc. Werk Midden Limburg). Te denken valt hier o.a. aan: naschoolse opvang, logeren, woensdagmiddag-club, vakantie-opvang.

VOORZIENINGEN

Beschrijving van de speciale voorzieningen volgens het huidige arrangement op de volgende vijf velden:

1. De hoeveelheid aandacht/handen in de groep.
2. Speciale onderwijsmaterialen en aanpak.
3. De ruimtelijke omgeving.
4. Expertise.
5. Samenwerking met externe instanties rond de zorg voor deze leerlingen.

1. AANDACHT

Groepsgrootte:

Doelgroep of combi daarvan invullen: MG, ZML, ZMOK, autisme, etc.

MG	leerlingen gemiddeld per doelgroep	7-10
ZML	leerlingen gemiddeld per doelgroep	10-13
ZML/ASS	leerlingen gemiddeld per doelgroep	7-10
	leerlingen gemiddeld per doelgroep	
	leerlingen gemiddeld per doelgroep	

Handen in de klas (per klas gemiddeld; invullen met 2 decimalen):

☒ Leerkracht	1,00	FTE
☒ Onderwijs-/klassenassistent	1,00	FTE
☐ Vakleerkracht		FTE
☒ OSK ondersteuner (AWBZ)	extern	FTE
☐		FTE

Disciplines in de school (inzetbaar t.b.v. onderwijs en ondersteuning naast en in de klas; met 2 decimalen):

☒	Orthopedagoog / Psycholoog	0,10	FTE
☒	Logopedie	0,10	FTE
☒	Maatschappelijk werk	0,05	FTE
☒	Fysiotherapie	extern	FTE
☒	Ergotherapie	extern	FTE
☐	Verpleegkundige		FTE
☒	Spel- / Creatieve therapie	extern	FTE
☒	IB	0,10	FTE
☐	RT		FTE
☐	Psychologisch assistent		FTE
☐	Stagebegeleiding voor LL-en		FTE
☒	ICT	0,12	FTE
☐	Extern inzetbaar: (P)AB		FTE
☐			FTE
☐			FTE
☐			FTE
☐			FTE
☐			FTE

2. MATERIALEN en AANPAK**Materialen en aanpak met speciale didactische kenmerken:**

Het onderwijs op de Herman Broerenschool is afgestemd op de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerlingen. De school maakt gebruik van speciaal voor zeer moeilijk lerende leerlingen ontwikkelde leerlijnen en daarbij behorende methodieken en materialen. De leerontwikkeling van de leerlingen wordt gevolgd door het gebruik van COTAN gekwalificeerde instrumenten en gekwalificeerde onafhankelijke toetsen.

De Herman Broerenschool maakt gebruik van materialen en methodieken voor het ZML onderwijs. Dit wordt o.a. gekenmerkt door:

- * veelal gevisualiseerde instructie
- * het maken van kleine didactische stapjes
- * er wordt veel structuur van buitenaf aangeboden (bijv. het gebruik van time-timers en picto- of foto- dagprogramma's)
- * niet te veel informatie in een keer (bijv. sobere indeling van pagina's)
- * veel herhaling in de oefenstof/lesstof
- * veel leren door het letterlijk te doen (praktisch handelen; ervaringsleren)
- * veel werken in 'de breedte' (zelfde oefenstof/doel, maar iedere keer op een andere manier aangeboden)
- * meerdere aanpakken/methodes voor een bepaald leergebied/leerlijn (afhankelijk van leerstrategieën van de leerlingen)
- *er moet ook voldoende afwisseling zijn tussen de diverse activiteiten; regelmatige afwisseling tussen inspanning en ontspanning t.b.v. aandachtspanne.

Materialen en aanpak met speciale pedagogische/psychologische kenmerken:

- * Binnen het onderwijs is veel aandacht voor spel-, zintuiglijke, sociale en emotionele ontwikkeling. De ontwikkeling op de verschillende gebieden wordt gevolgd met verschillende testen en toetsen.
- * Er is een structuurgroep. In deze groep zitten met name leerlingen die een zeer specifieke individuele begeleiding nodig hebben (ASS, aandacht, angst, gedrag)
- * Er is een speciale onderwijs-zorggroep voor leerlingen met specifieke zorgvragen (redzaamheid, communicatie en verzorging)
- * Leerlingen die het nodig hebben kunnen gesprekken voeren met de psychologe over hun "handicap-specifiek bewustzijn" -> acceptatie van het "zo-zijn"
- * Gebruik van kindertekening (psychologe) t.b.v. inzage ontwikkelingsniveau en specifieke beperkingen/aandachtsgebieden.
- * Intensieve individuele begeleiding tijdens vrije momenten (o.a.pauzes)

Materiaal en aanpak gericht op aanpassing aan kindspecifieke fysieke en medische belemmeringen:

- *Specifieke materialen en inrichting van de gymzaal (fijn- en grofmotorische oefeningen t.b.v. oefenen lichaamsschema en sensorische integratie)
- *Aparte snoezelruimte
- *Ambulante begeleiding ten behoeve van leerlingen met visus- of audio-beperkingen (bijv. computer- en werkplek aanpassingen)
- *Paramedici in school voor individuele kind- en/of groepsadviezen.
- *Auti-teacch groepsinrichting --> kasten

Bijzonderheden:

3. FYSIEKE OMGEVING EN VERVOER

FYSIEKE OMGEVING

De school kent de volgende speciale en extra ruimtelijke voorzieningen, gericht op de doelgroep:

- verzorgingsruimte(s)
- behandelruimte(s)
- rolstoeltoegankelijkheid
- snoezelruimte
- prikkelarme lokalen
- ruimtes voor één op één begeleiding
- ruimte voor een time out
- aangepaste toiletten
- praktijklokalen/-voorzieningen:
  - keuken
  - tuinkas / tuin

- techniek lokaal
- muziek faciliteiten voor koor en muziekgroep
- zwembad intern
- extern schoolzwemmen 1 x per week voor SO en MG
- gymzaal
-

Toelichting en bijzonderheden

(Beschrijven van nadere bijzonderheden van de voorzieningen en aanpassingen)

VERVOER

100 % van de SO-leerlingen komt met aangepast leerlingenvervoer naar school.

4. EXPERTISE

Binnen de school is sprake van teamexpertise: kennis, ervaring en vaardigheden die geïntegreerd zijn in de teamaanpak en geïnternaliseerd in het handelen van alle medewerkers. Daarnaast is er ook sprake van specifieke expertise die bij één of meer collega's aanwezig is, intern dan wel extern.

Algemeen:

Werken op een ZML school vraagt naast de vereiste basiscompetenties (BIO) ook schoolspecifieke competenties. Personeel van de school moet naast didactische vaardigheden (differentiëren, veelal individuele aansturing, kennis van specifieke methodes, goed kunnen vóórstructureren, creatief inzicht), vooral beschikken over voldoende orthopedagogische kwaliteiten (veel geduld, emphatisch zijn, humor hebben, behoorlijk flexibel zijn). Bovendien is samenwerken met ouders/verzorgers, hulpverleners én andere teamleden een must!

In haar personeelsbeleid focust de organisatie zich op de volgende peilers: professionele beroepshouding, persoonlijke ontwikkeling, communicatieve vaardigheid en arbeidsplezier.

Een aantal schoolspecifieke aandachtspunten:

- Taak- en functiedifferentiatie

De Herman Broerenschool is een relatief kleine school. Het functiegebouw kent daardoor in zeer beperkte mate differentiatie in functies. Naast de managementfuncties zijn er onderwijsondersteunde functies (waaronder klassenassistentes, logopedistes, psychologen) én het onderwijzend personeel. Er is momenteel sprake van één LC-functie: de coördinator van de AB-dienst. Een tweede LC-functie (2014) zal ingezet moeten worden voor de onderwijsinhoudelijke kwaliteitsbewaking.

- Scholing en professionalisering

De persoonlijke ontwikkelingsmogelijkheden en loopbaanwensen van het personeel worden zoveel mogelijk in relatie gebracht met de onderwijsinhoudelijke en organisatorische doelstellingen van de school. Iedere medewerker moet zich als professional verder ontwikkelen (lerende organisatie). Dat betekent dat voor iedereen duidelijk moet zijn welke resultaten worden nagestreefd en welke bijdrage iedere medewerker daaraan levert.

Nascholing richtte zich tot nu toe met name op specifieke doelgroepen, zoals omgaan met gedragsstoornissen, autisme, ondersteunende communicatie-vormen en allochtone ouders. In de komende jaren zal er meer aandacht uitgaan naar scholing op het gebied van leerprocessen vakspecifiek (o.a. taal en spel) en vakoverstijgend (o.a. leren leren en oplossingsgericht werken); ambulante begeleiding; co-teaching, en agressiehantering. Er vindt één à tweemaal per jaar themagerichte nascholing op teamniveau plaats.

Teamexpertise:

De teamleden hebben met name expertise op het gebied van:

- * de manier waarop leerlingen met een verstandelijke beperking leren en in het leven staan
- * gedrag / weerbaarheid en agressiehantering (omgaan met moeilijk gedrag)
- * omgang/communicatie met allochtone ouders
- * begeleiden van leerlingen met een verstandelijke beperking én een Autisme Spectrum Stoornis/ASS (diverse niveaus)
- * ondersteunende communicatie-vormen: bijv. Nederlands met ondersteunende Gebaren of het gebruik van PEC's (individueel foto-verwijzingsprogramma)
- * begeleiden van leerlingen met een MG-indicatie: diepe stoornis in de intellectuele ontwikkeling met een zeer beperkt gedragsrepertoire, oftewel het samengaan van een verstandelijke en lichamelijke beperking
- * begeleiden van leerlingen die bij hun ontwikkeling ernstig gehinderd worden door sensorische integratieproblemen: extra therapieën en specifieke aanpak en hulpmiddelen

(te onderscheiden naar gecertificeerde expertise en ervaring)

Specifieke expertise bij delen van het team / teamleden:

- * School Video Interactie Begeleiding
- * Speldiagnostiek
- * Analyse kindertekening
- * Onderwijs aan ASS kinderen
- * Onderwijs aan laagfunctionerende kinderen (vaak een combinatie van onderwijs en zorg)
- * Sensorische Integratie problemen
- * Muziek
- * Specifieke leerstoornissen: lees- en rekenproblemen
- * Ondersteunende communicatie-vormen

(te onderscheiden naar gecertificeerde expertise en ervaring)

Expertise buitenschools snel toegankelijk:

Indien noodzakelijk (bijv. bij ernstig probleemgedrag; handelingsverlegenheid) kunnen we expertise inschakelen die niet binnen onze eigen school beschikbaar is. Bijvoorbeeld met het CCE (Centrum voor Consultatie en Expertise), het MFCG (Multi Functioneel Centrum voor mensen met een verstandelijke beperking en bijkomende psychische of Gedragsproblemen) of de polikliniek van Gastenhof (kinderpsychiatrie).

Verder hebben we regelmatig contact met de William Schrikker Groep i.v.m. Onder Toezicht Stelling of voogdij van de leerlingen.

5. SAMENWERKING MET ANDERE INSTANTIES

Deze samenwerking kan variëren van intensieve samenwerking met een zorgpartner (bijvoorbeeld revalidatiecentrum bij LG/LZ/MG-scholen), het invoeren van ondersteuning bij heel specifieke zorgvragen tot sporadische contacten.

	<i>nooit</i>	<i>sporadisch</i>	<i>regelmatig</i>	<i>vaak</i>	<i>integraal handelingsplan</i>
<i>GGD</i>	☐	☐	☒	☐	☐
<i>BJZ</i>	☐	☐	☒	☐	☐
<i>GGZ</i>	☐	☒	☐	☐	☐
<i>Revalidatie(kliniek)</i>	☐	☒	☐	☐	☐
<i>(Kinder)Ziekenhuis</i>	☐	☒	☐	☐	☐
<i>Maatschappelijk werk</i>	☐	☐	☐	☒	☐
<i>MEE</i>	☐	☐	☒	☐	☐
<i>Justitiële inrichting</i>	☐	☒	☐	☐	☐
<i>KDC</i>	☐	☐	☐	☒	☐
<i>MKD</i>	☐	☐	☒	☐	☐
<i>CCE</i>	☐	☒	☐	☐	☐
<i>Gemeente</i>	☐	☐	☒	☐	☐
<i>CJG</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Leerplicht</i>	☐	☐	☒	☐	☐
<i>Politie</i>	☐	☒	☐	☐	☐
<i>Wetenschap/Kenniscentra</i>	☐	☒	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐

AMBULANTE DIENSTVERLENING EN ARRANGEMENTEN

ARRANGEMENTEN

In een aantal gevallen bieden (V)SO-scholen, naast langdurige plaatsing en AB, andersoortige arrangementen.

Zorg in onderwijs arrangementen, uitgevoerd door medewerkers van PSW (afdeling OSK= Ondersteuning in Scholen en Kinderdagverblijven). Leerlingen die extra ondersteuning (t.b.v. bijvoorbeeld sturing gedrag, communicatie, verzorging) nodig hebben binnen de classesituatie worden gedurende een aantal uren per week individueel begeleid (AWBZ-indicatie).

Buitenschoolse opvang/ Verlengde dagopvang, uitgevoerd door medewerkers van PSW. In samenwerking met stichting PSW hebben we binnen ons schoolgebouw de mogelijkheid gecreëerd om leerlingen deel te laten nemen aan Verlengde Dag Opvang (AWBZ-indicatie). De verlengde dagopvang is 3 dagen in de week van 15.15 uur tot 18.00 uur.

AMBULANTE DIENSTVERLENING

De ambulante diensten zijn verbonden aan de scholen. De ambulant begeleiders bieden vanuit de school reguliere ambulante begeleiding (AB), terugplaatsing ambulante begeleiding (TAB) en preventieve ambulante begeleiding (PAB) aan leerlingen in het regulier onderwijs, die onder de doelgroep van de school vallen.

Huidig aanbod:

De dienst 'Ambulante Begeleiding' is al jaren onderdeel van de Herman Broerenschool. Reguliere ambulante begeleiding (AB) is in goed overleg en volgens een afgesproken procedure beschikbaar voor geïndiceerde leerlingen, die geplaatst worden in het reguliere onderwijs. Een aantal ervaren leerkrachten, met veel vakkennis, werken onder deskundige leiding samen aan deze specifieke dienstverlening. Ze werken vooral met leerlingen die specifieke hulpvragen hebben en waarbij reguliere scholen in handelingsverlegenheid zijn gekomen (zie bijzonderheden).

Er bestaat ook een mogelijkheid om een aanvraag te doen voor "preventieve ambulante begeleiding" (PAB). Voor deze vorm van dienstverlening hoeft de betreffende leerling in principe geen indicatie te hebben, maar kan het reguliere onderwijs een beroep doen op de aanwezige expertise van de Herman Broerenschool in de vorm van bijvoorbeeld voorlichting, consultatie of observatie.

In de regio('s):

Midden-Limburg: SWV 31-02 en 31-03

Aantal leerlingen dat wordt bediend:

	LG / LZ	ZML	MG	cluster 4
☒ BAO		LL 6	LL	LL
☒ SBO		LL 6	LL	LL
☐ VMBO		LL	LL	LL
☐ HAVO/VWO		LL	LL	LL
☒ PRO		LL 8	LL	LL
☐ LWOO		LL	LL	LL
☐ MBO		LL	LL	LL

Bijzonderheden:

Ambulante begeleiding is een dienstverlening vanuit onze school die in goed overleg en volgens een afgesproken procedure beschikbaar is voor geïndiceerde leerlingen die geplaatst worden in het reguliere onderwijs. De wijze waarop invulling van de ambulante ondersteuning zal plaatsvinden wordt vastgelegd in een begeleidingsplan dat overeengekomen wordt tussen de reguliere school, ouders en ambulante dienstverlener.

Concreet betekent dit dat externen bij onze AB-dienst terecht kunnen voor:

- voorlichting geven over handicap of syndroom van de leerlingen met name aan het schoolteam van de reguliere school
- overdragen van leerling-specifieke informatie
- observaties op school tijdens diverse activiteiten (klas, speelplaats, gymlokaal)
- opheffen van onderwijsbelemmeringen om daadwerkelijk participatie te bevorderen en te ondersteunen
- ouderbezoeken
- adviesgesprekken richting leerkrachten m.b.t. hulpvragen
- ondersteunen en adviseren bij aanbieden en verwerken van leerstof
- hulp bieden bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van handelingsplannen
- verslaglegging van advies- en evaluatiegesprekken
- procesgerichte leerlingbegeleiding met specifieke methodieken
- advisering bij aanschaf van materialen en aanpassingen binnen de school
- uitleen van materialen en methodieken
- het in werking zetten van specifieke diagnostische onderzoeken
- advisering bij aanvraag en invulling van formatie
- meedenken over de toekomstmogelijkheden van een leerling
- continue professionalisering en bijscholing
- co-teaching
- school video interactie begeleiding

TOEKOMST

Ambitie

Ambitie in brede zin: (nieuwe) doelgroepen, verdieping expertise, nevenvestigingen, andere zaken die relevant zijn richting toekomst en passend onderwijs.

1. Breder aanbod realiseren ten behoeve van meervoudig beperkte leerlingen (MG). Hiervoor is aanpassing van de huisvesting en intensieve samenwerking met een zorgpartner noodzakelijk.
2. Het verder ontwikkelen van het externe aanbod op basis van de expertise die in huis is en op basis van de behoeften die bij andere scholen zijn.
3. Onderzoeken of er samenwerkingsmogelijkheden zijn met andere scholen/instellingen.
4. Effectieve scheiding SO - VSO afdeling, ten behoeve van inhoudelijke kwaliteitsslag.

Mogelijkheden, grenzen en randvoorwaarden,

o.a. op de vijf velden van de voorzieningen en/of gelegen in leerling-, leerkracht-, groeps-, team-, school-, thuissituatie- en ondersteuningsfactoren

Arrangementen

Specifieke plannen voor (uitbreiding van) arrangementen binnen (V)SO, anders dan langdurige plaatsing in (V)SO.

* onze ambitie is om de mogelijkheden voor combinaties reguliere setting / speciaal onderwijs te onderzoeken: bijv. het inrichten van zogenaamde "sateliet-klasjes" in enkele reguliere basisscholen die hier behoefte aan hebben.

* combinaties speciaal onderwijs / zorgsetting: In samenwerking met een zorgpartner zijn we de mogelijkheden aan het onderzoeken om een (breder) aanbod te kunnen realiseren ten behoeve van meervoudig beperkte leerlingen (MG).

Externe dienstverlening

Specifieke plannen voor (uitbreiding van) externe dienstverlening vanuit het (V)SO.

* Aanbieden van onze specifieke onderwijskundige/gedragskundige/ diagnostische expertise (bijv. t.b.v. verwijzing naar speciaal onderwijs).

* Verruiming van ons "AB-aanbod": door bijvoorbeeld SVIB, co-teaching, ASS-begeleiding, diagnostiek leerstoornissen.

Bijlagen * en ** TOELICHTING OP CRITERIA EN LEERLIJNEN

* HUIDIGE CRITERIA EN TOELATING

Toelating scholen cluster 3

Alle scholen van REC 3 Limburg hebben meerdere trajectbegeleiders in dienst. Deze medewerkers kunnen ouders ondersteunen bij het aanvragen van een indicatie voor cluster 3.

Als de ouders een indicatie hebben gekregen, kunnen zij hun kind aanmelden bij de school of ambulante dienst. Na de aanmelding bij de school start de interne procedure van de Commissie van Begeleiding (CvB) van de school. De CvB adviseert het bestuur over de toelating van leerlingen tot de school. Een indicatie voor cluster 3 is een voorwaarde voor aanneming van de leerling. Als de CvB het bestuur op grond van een aantal uitgangspunten adviseert de leerling niet te plaatsen, gaat de school samen met de ouders op zoek naar een andere passende (onderwijs)plek.

Indicatiecriteria

Op dit moment geldt landelijke wetgeving voor indicatiestelling van de clusters. Ieder REC heeft de taak een onafhankelijke Commissie voor Indicatiestelling (CvI) in te richten die bepaalt of een leerling in aanmerking komt voor een indicatie.

Hieronder worden de indicatiecriteria weergegeven.

Cluster 3 ZML

De Commissie voor de Indicatiestelling beoordeelt aanvragen voor deze indicaties op grond van landelijk vastgestelde criteria.

De leerling heeft:

- een IQ lager dan 55; *of*
- een IQ in de bandbreedte van 55-70 en (bij kinderen tot 7 jaar) een stoornis die het leren en sociaal functioneren ernstig bemoeilijkt; *of*
- het syndroom van Down

De onderwijsbeperking hoeft alleen aangetoond te worden bij IQ in de bandbreedte van 55-70 en blijkt uit:

- zeer geringe sociale zelfredzaamheid ofwel een zeer ernstige ontwikkelingsachterstand op het gebied van sociale redzaamheid waardoor de leerling niet zelfstandig op een reguliere school kan functioneren; *en*
- bij kinderen t/m 7 jaar: ernstige tekortkomingen op het gebied van leer/taakgedrag, zoals werkhouding, taakgerichtheid, aandacht en motivatie en zeer geringe vooruitgang gedurende een jaar; *of*
- bij kinderen van 8-11 jaar: zeer geringe vooruitgang gedurende een jaar bij aanvankelijk lezen, spellen en rekenen; *of*
- bij kinderen van 12 jaar en ouder: schoolvorderingen die niet verder gaan dan de beheersing van de leerstof tot en met eind groep 3 van de basisschool.

De ontoereikendheid van de zorgstructuur hoeft alleen aangetoond te worden bij een IQ in de bandbreedte 55-70, en blijkt uit:

- indien de leerling nog geen school bezoekt: onvoldoende effect na tenminste een half jaar ondersteuning door zorg- of hulpverleningsinstanties; *of*
- onvoldoende effect na tenminste een half jaar lang extra zorg vanuit de zorgstructuur van het regulier onderwijs (waaronder het samenwerkingsverband), afgestemd op de behoeften van de leerling en eventueel met beschikbare ondersteuning door hulpverleningsinstanties.

Cluster 3 ZML/MG

Een aanvraag voor een indicatie cluster 3 ZML/MG beoordeelt de Commissie aan de hand van de volgende criteria:

- Een (geschat) IQ lager dan 20 of
- Een IQ tussen de 20 en 35 in combinatie met een beperkt gedragsrepertoire en andere medische of gedragsproblemen.

Voor een ZML/MG indicatie hoeft een onderwijsbeperking en de ontoereikendheid van de zorgstructuur niet aangetoond te worden.

NB: Leerlingen met een ZML/MG indicatie zijn dus niet meervoudig gehandicapt, zoals de kinderen met een cluster 3 MG indicatie. Het gaat om ZML-leerlingen met een grotere begeleidingsbehoefte dan de reguliere ZML-leerlingen. Zij krijgen daarom een hogere bekostiging.

Cluster 3 MG

De Commissie voor de Indicatiestelling beoordeelt aanvragen voor deze indicatie op grond van de volgende criteria:

- Eén of meerdere stoornissen in structuur of functie, die gepaard gaan met motorische beperkingen. Dit in combinatie met een IQ lager dan 70;
- Onderwijsbeperking door een van de onderstaande twee criteria
  - o Zeer geringe zelfredzaamheid (afhankelijk van derden voor algemene dagelijkse verrichtingen of onderwijsvoorwaardelijke motorische handelingen of activiteiten) of;
  - o De leertijd is tenminste voor 25% verminderd door noodzakelijke zorg of aan de stoornis gerelateerd verzuim.

De ontoereikendheid van de zorgstructuur van de school en het samenwerkingsverband hoeft voor een MG-indicatie niet aangetoond te worden.

Bij het aanvragen van de indicatie (en dus ook de bekostiging) wordt geen onderscheid gemaakt tussen MG en EMG leerlingen. De term EMG wordt zowel binnen zorg als onderwijs gebruikt. Kenmerkend voor EMG-leerlingen is dat:

- ... deze leerlingen vaak veel begeleiding en structuur nodig hebben;
- ... vaak sprake is van complexe, bijkomende problematiek;
- ... deze leerlingen een IQ onder de 35 hebben.

Cluster 3 LG en LZK

De Commissie voor de Indicatiestelling beoordeelt aanvragen voor deze indicatie op grond van de volgende criteria:

- Er is een stoornis vastgesteld;
  - o Voor LG: één of meer stoornissen die motorische beperkingen veroorzaken en die leiden tot een ernstige belemmering om aan het onderwijs deel te nemen en een IQ hoger dan 70.
  - o Voor LZK: een lichamelijke, neurologische of psychosomatische stoornis, die niet in hoofdzaak leidt tot motorische beperkingen, maar wel leidt tot een ernstige belemmering om aan onderwijs deel te nemen en een IQ hoger dan 70.
- Er is sprake van een onderwijsbeperking die tenminste blijkt uit één van de volgende drie criteria:
  - o Zeer geringe zelfredzaamheid, of;
  - o Een leerachterstand: behorend tot de 10% zwakst presterende leerlingen (E- en/of D-scores op de Cito-toetsen), of;
  - o De leertijd is tenminste voor 25% verminderd door noodzakelijke zorg of aan de stoornis gerelateerd verzuim.
- De zorgstructuur van de school en het samenwerkingsverband zijn ontoereikend.

Cluster 4

De Commissie voor de Indicatiestelling beoordeelt aanvragen voor deze indicatie op grond van de volgende criteria:

- Er is sprake van ernstige gedrags- of kinderpsychiatrische problematiek in termen van DSM-IV of een half jaar geïndiceerde hulpverlening zonder vooruitgang;
- De sociaal-emotionele problematiek of gedragsproblemen manifesteert zich zowel in het onderwijs als in de thuissituatie en/of vrijetijdsbesteding;
- Er is sprake (geweest) van bemoeienis vanuit jeugdzorg en/of een kinderpsychiatrische voorziening;
- Er is een ernstige structurele beperking in de deelname aan het onderwijs waardoor de leerling niet voldoet aan de algemene leervoorwaarden met betrekking tot het vereist gedrag voor regulier onderwijs.
- Er is aangetoond dat de beschikbare reguliere zorgstructuur vanuit de school en het samenwerkingsverband niet toereikend is; tevens is er te weinig vooruitgang ondanks extra zorg. De geboden zorg is aangetoond middels geëvalueerde handelingsplannen t.a.v. de gedragsproblematiek/sociaal-emotionele problematiek, die niet ouder zijn dan een half jaar.

** LEERLIJNEN PLACIUS EN ZML

Plancius leerlijnen

Plancius leerlijnen zijn ontwikkeld door de CED groep. Ze zijn bedoeld voor leerlingen met een IQ tot 35 en bevatten doelen voor leerlingen met een ontwikkelingsleeftijd tussen de 0 en 24 maanden. Het eindniveau van deze leerlijnen sluit aan op het beginniveau van de leerlijnen voor zeer moeilijk lerenden (ZML).

De leerlijnen richten zich op basale ontwikkelingsdoelen rond communicatie, sensomotorische en sociaal-emotionele ontwikkeling, zelfredzaamheid, spelontwikkeling en taakontwikkeling.

Een aantal voorbeelden van doelstellingen op niveau 6 (dus het hoogste niveau van de leerlijnen) voor de verschillende domeinen:

- Communicatie: 'Gebruikt een basiswoordenschat van ongeveer 50 woorden/gebaren/afbeeldingen'
- Sensomotoriek: 'Legt twee dezelfde vormen bij elkaar (rondjes, blokjes, driehoekjes)'
- Sociaal-emotionele ontwikkeling: 'Voert uit zichzelf begroetings- en afscheidsrituelen uit (zwaaien en hand geven)' en 'Imiteert gedrag van volwassenen (in speelgoedtelefoon brabbelen)'
- Spelontwikkeling: 'Brengt meerdere speeltjes/voorwerpen bij elkaar (toren bouwen, roeren in de pan)'
- Taakontwikkeling: 'Imiteert eenvoudige onbekende handelingen van een willekeurige volwassene met een voorwerp (doos opzij schuiven)'
- Zelfredzaamheid: 'Draait een kraan open en dicht' en 'Veegt een vieze neus oppervlakkig af'

De leerlijnen zijn te downloaden en bekijken op de website van de CED-groep:

<http://www.leerlijnen.cedgroep.nl/zml/leerlijnen-voor-leerlingen-met-een-iq-tot-35.aspx>

ZML leerlijnen

De ZML leerlijnen (voor zeer moeilijk lerenden) zijn ontwikkeld door de CED groep. Er zijn vakgebiedspecifieke leerlijnen en vakgebiedoverstijgende leerlijnen.

Vakgebiedspecifiek: schriftelijke taal, sociale competentie, beeldende vorming, bewegingsonderwijs, dramatische vorming, mondelinge taal, muziek en bewegen, natuur en techniek, oriëntatie op ruimte, oriëntatie op tijd, rekenen, werken, wonen.

Vakoverstijgend: sociale en emotionele ontwikkeling, leren leren, omgaan met media, ruimtelijke oriëntatie en mobiliteit, spelontwikkeling, zintuiglijke en motorische ontwikkeling.

De meeste leerlijnen hebben 12 niveaus. Niveau 1 t/m 8 is bedoeld voor het SO, niveau 9 t/m 12 voor het VSO.

In 2011 zijn de leerlijnen herzien; ze zijn aangepast om te voldoen aan de kerndoelen VSO dagactiviteitencentrum. In het hoogste niveau van de leerlijnen, niveau 12, wordt een overgang gecreëerd tussen de ZML leerlijnen en de VSO arbeidsmarktgerichte leerlijnen om aan te sluiten op de nieuwe kerndoelen voor VSO arbeidsmarktgericht.

De leerlijnen zijn te downloaden en bekijken op de website van de CED-groep:

<http://www.leerlijnen.cedgroep.nl/zml/leerlijnen-2007-2010.aspx>